

4. Коваленко А. Б. Соціальна психологія : підручник / А. Б. Коваленко, М. Н. Корнєв. – К. : Геопринт, 2006. – 400 с.
5. Кудріна Т. С. Психологія мотивації: теорія та експеримент : навчальний посібник / Т. С. Кудріна. – К., 2006. – 215 с.
6. Мацумото Д. Психология и культура / Д. Мацумото. – СПб. : Питер, 2003. – 720 с.
7. Никулина О. М. Социальная педагогика / О. М. Никулина, Л. Н. Смотров. – М. : Высшее образование, 2008. – 256 с.
8. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – СПб. : Питер, М. : Смысл, 2003. – 864 с.

9. Achievement motivation. Recent trends in theory and research / Ed. by Leslie J. Fyans Jr. – New York : Plenum Press, 1980. – P. 456.
10. Atkinson J. W. Personality, motivation, and achievement / J. W. Atkinson, J. O. Raynor. – Washington, D.C. : Hemisphere (Halsted Press/Wiley), 1978.
11. Hill K. T. The interaction of test anxiety and success/failure experiences in determining children's arithmetic performance / K. T. Hill, W. O. Eaton. – Developmental Psychology, 1977.

Надійшла до редколегії 05.11.14

Г. Гулько, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

А. Лисова, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

РОЛЬ МОТИВАЦИИ ДОСТИЖЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ СОЦИАЛИЗАЦИИ ОДАРЕННОГО РЕБЕНКА

В статье определяются современные тенденции трактовки мотивации достижения и социализации личности с позиции отечественных и зарубежных ученых. Ставится проблема наличия, причин и последствий связи структурных компонентов процесса социализации личности с ведущими мотивами обучения. Приводятся результаты эмпирического исследования уровня социализированности и структуры учебной мотивации подростков.

Ключевые слова: мотивация достижения, социализация, подростковый возраст, образовательное пространство, структура учебной мотивации, структура социализации, одаренность.

G. Gulko, postgraduate

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

A. Lisova, postgraduate

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE ROLE OF ACHIEVEMENT MOTIVATION IN THE PROCESS OF SOCIALISATION OF GIFTED ADOLESCENT

The article defines the current trends of interpretation of achievement motivation and socialization from a position of national and foreign scientists. We pose the problem of the presence, causes and consequences of the influence of structural components of a socialization process on the leading motives for learning. Presented the results of the empirical research of socialization level and structure of academic motivation for adolescents.

Keywords: achievement motivation, socialization, adolescence, educational space, structure of the academic motivation, socialization structure, giftedness.

УДК 378.22.001

Т. Гура, д-р психол. наук, доц.
Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Запоріжжя

ПРОФЕСІЙНЕ МИСЛЕННЯ: МЕХАНІЗМ УСПІШНОЇ/НЕВДАЛОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦЯ

В статті здійснюється аналіз ролі професійного мислення фахівця в процесі його соціалізації. Зазначається, що визначення сутності професійного мислення фахівця має ґрунтуватися на принципах системності, соціальної і особистісної зумовленості, нелінійної динамічності, професійної детермінації, єдності діяльності та мислєдіяльності, когерентності та пріоритету продуктивного типу мисленнєвої діяльності. Згідно з положеннями авторського інтегративно-мислєдіяльнісного підходу під професійним мисленням фахівця розуміється надскладний, інтегративний, поліпроцесуальний і полісистемний феномен; особливий вид мислення, що забезпечує вирішення фахівцем проблем його професійної діяльності і професійного розвитку, функціонує на предметно-орієнтованому, діяльнісно-орієнтованому та методологічному рівнях завдяки різноманітній рефлексії.

Ключові слова: професійне мислення, мислєдіяльність, рефлексія, соціалізація, методологічне мислення.

Одним з провідних внутрішньо особистісних чинників успішної соціалізації особистості в сучасній науці визначається характер її мисленнєвої діяльності, такі властивості мислення як гнучкість, відкритість, аналітичність, критичність, самостійність та ін. Завдяки мисленню як опосередкованому, узагальненому відображенню людиною навколишньої дійсності, особливій пізнавальній діяльності, що спрямована на вирішення різноманітних, у тому числі і соціальних, професійних проблем, згідно з вітчизняною науковою традицією (П. Я. Гальперін, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, О. Р. Лурія, С. Л. Рубінштейн та ін.), відбувається оволодіння особистістю соціальності, входження людини у соціальний простір, інтеграція у різні типи соціальних співтовариств. Саме особливості мисленнєвої діяльності людини зумовлюють нелінійність, нестабільність, невідновуваність її соціалізаційних процесів. Отже, однією з актуальних наукових проблем є визначення ролі професійного мислення фахівця в процесі його соціалізації, що й є метою цієї статті.

Здійснений аналіз загальнонаукових (філософських, фізіологічних, логістичних, кібернетичних тощо) концепцій розуміння людського мислення, психологічних теорій мислення людини (асоціативної, Вюрцбурзької школи, гештальт, біхевіоральної, психоаналітичної, когнітивної)

та наукових підходів щодо визначення сутності професійного мислення (діяльнісного, мислєдіяльнісного, акмеологічного та ін.) дав підстави розробити авторську наукову позицію – інтегративно-мислєдіяльнісний підхід до розуміння сутності професійного мислення фахівця та його цілеспрямованого розвитку.

Авторський підхід дозволяє інтегрувати основні ідеї діяльнісного та мислєдіяльнісного підходів у розумінні сутності професійного мислення, а саме: положення про те, що, з одного боку, воно є діяльнісним за своєю природою, має однакову будову з практичною діяльністю, а його одиницями є мисленнєві дії. З іншого боку, професійне мислення є соціальною субстанцією, що існує у соціокультурному, професійному просторі, визначається соціальними нормами, нормами професійної спільноти. Вихідними положеннями інтегративно-мислєдіяльнісного підходу є такі.

Принцип системності зумовлює уявлення про професійне мислення фахівця як багаторівневу, складноорганізовану систему відносно автономних підсистем, що перебувають у взаємодіючих зв'язках між собою, утворюють певну цілісність, єдність, яка підкоряється законам психічного, виконує когнітивну, регулятивну та комунікативну

вну функції; організація його розвитку має відбуватись як на рівні елементів, так і системи в цілому.

Принцип соціальної та особистісної обумовленості передбачає врахування як особистісних, так і соціальних позицій. Професійне мислення, з одного боку, є соціальним за своєю природою, воно є результатом соціально-історичного розвитку; його змістом є оперування знаками, смислами. Як соціальна, вища, культурна функція професійне мислення характеризується певними нормами та зразками виконання інтелектуальних операцій, способів вирішення завдань. З іншого боку, воно є якісним утворенням особистості, її системною властивістю. Глобальним результатом мисленнєвого процесу є розвиток усіх сфер особистості, її "перехід" на новий рівень психічного функціонування.

Принцип нелінійної динамічності забезпечує орієнтацію на нестатичність і процесуальність професійного мислення, такого, що має етапи, рівні і цикли свого перетікання й розвитку.

Принцип професійної детермінації визначає професіогенетичні детермінанти (такі, що походять зі специфічних особливостей професійної діяльності та професіогенезу фахівця) розвитку професійного мислення. Джерелом розвитку мисленнєвої діяльності є проблемна професійна ситуація, яка характеризується невідповідністю умов існуючим у суб'єкта знанням, когнітивним схемам (досвіду) як уже випробуваним шляхам її вирішення. Результатами професійного мислення є певне вирішення професійної проблеми, що виявляється у формі нового знання, яке структурно пов'язується з теоретично та/або практично відділеними об'єктами. Суб'єктивно результат мислення характеризується появою нової "когнітивної карти, схеми", ООД (орієнтовної основи дій), нового шляху вирішення професійної проблемної ситуації.

Принцип єдності діяльності й мислєдіяльності визначає прояв професійного мислення у всіх його формах. За своєю природою мислення є діяльним і має однакову будову з практичною діяльністю: мотив, постановка мети, планування, переробка поточної інформації, оперативний образ, прийняття рішення, дії, перевірка результатів та корекція дій. Як особлива субстанція, що існує в соціокультурному просторі та має власні закони, мислення проявляється у чотирьох взаємозумовлених формах: мислення-як-діяльності, мислення-як-комунікації, мислення-як-рефлексії, мислення-як-розуміння та чистого мислення, і трьох типах: практичному, теоретичному та методологічному, визначальним механізмом яких є рефлексія.

Принцип когерентності передбачає цілісність, єдність розвитку процесуальних та змістових складових професійного мислення фахівців.

Принцип пріоритету продуктивного типу мисленнєвої діяльності визначає активізацію продуктивного типу професійного мислення, що передбачає рух крізь усі змістові рівні та площини, а його результатом є вироблення нових діяльнєсних та мисленнєвих схем (ООД).

Ґрунтуючись на визначених положеннях, професійне мислення фахівця нами визначено як надскладний, інтегративний, поліпроцесуальний і полісистемний феномен; особливий вид мислення, що забезпечує вирішення фахівцем проблем його професійної діяльності і професійного розвитку, функціонує на предметно-орієнтованому, діяльнєсно-орієнтованому та методологічному рівнях завдяки різнорівневій рефлексії.

Структура професійного мислення фахівця зумовлена особливостями його професійної діяльності та професійного становлення, має багатоплощинну і багатокомпонентну єдність процесуальних і змістових складових. Їх організація представлена рівнями та етапами на фоні взаємодії двох систем: актуальної (діяльнєсної)

та потенційної (спроєктованої), розподіл яких має умовний характер.

Отже, професійна мислєдіяльність фахівця розпочинається з проблематизації стимульної ситуації, що знаменує умовний початок мисленнєвого пошуку. В залежності від сфери ускладнень, які виникають і зумовлюють появу проблемної ситуації, що, у свою чергу, стає джерелом мисленнєвого пошуку, професійне мислення розвивається у двох площинах: площині ситуаційно-професійних ускладнень та площині професійно-суб'єктивних ускладнень.

Перша площина породжує предметно-орієнтоване мислення – таке, що спрямоване на вирішення фахівцем професійної проблемної ситуації і характеризується ознаками практичного мислення: конкретністю; специфічним характером узагальнень, адекватних ситуації дій (профотипом); невербалізованістю; полісистемністю, складною структурованістю системи знань, що забезпечує мисленнєвий процес; оперативністю, швидкістю актуалізації необхідної системи знань для вирішення незапланованих ситуацій; орієнтацією на існуючу когнітивну схему (карту) або орієнтувальну основу дії (ООД); ситуаційною мотивацією.

Рух предметно-орієнтованого мислення відбувається за певними етапами: починаючи з етапу виникнення проблемної ситуації крізь етапи формулювання завдань, прийняття й оцінки рішення і до етапу його трансляції та практичної реалізації. Ці етапи характеризуються одночасно неперервністю, дискретністю, нелінійністю, багатопроесуальністю; вони мають особливі механізми перебігу.

Перетікання мисленнєвого процесу у площину діяльнєсно-орієнтованого мислення забезпечується, з одного боку, наявністю професійно-суб'єктивних ускладнень, які виникають при вирішенні проблемної ситуації на предметному рівні, залишають її актуальною, що виявляється у неспівпадінні мети та результату, суб'єктивною незадоволеністю фахівця. З іншого, – завдяки механізму діяльнєсної рефлексії, яка надає мисленню ознаки теоретичного: воно набуває більшої вербалізованості в контексті проговорення про себе, внутрішнього діалогу; втрачає конкретність і швидкість актуалізації знань; втрачає особистісну, емоційну модерацію. Предметом діяльнєсно-орієнтованого рівня професійного мислення стає вже не проблемна професійна ситуація, а власна професійна діяльність фахівця, актуалізована у даний час.

Розвиток діяльнєсно-орієнтованого мислення передбачає продуктивне проходження етапів попереднього рівня, базується на тих самих закономірностях і механізмах перебігу. Зміни здобувають предмет та ознаки самої мислєдіяльності фахівця. Визначальною різницею цього рівня професійного мислення фахівця є те, що воно потребує свідомої актуалізації рефлексивного механізму, усвідомленого руху етапів мисленнєвого пошуку, свідомої актуалізації їх механізмів, в той час як предметно-орієнтоване забезпечується завдяки швидкісній рефлексії ("миттєвій" рефлексії за В. О. Лефевром), автоматично. Це зумовлено тим, що звична ООД потребує зміни на іншу – таку, що призведе до вирішення проблемної ситуації.

Між рівнями предметно-орієнтованого та діяльнєсно-орієнтованого мислення існують складні зв'язки, зворотній рух з рівня на рівень, що відбувається завдяки рефлексивним механізмам.

В ситуації, коли функціонування професійного мислення на діяльнєсно-орієнтованому рівні не призводить до отримання кінцевого результату, який, знов-таки, відображається у задоволенні фахівцем від знайденого рішення, у появі побічного продукту, що припиняє мисленнєву роботу над вирішенням проблемної ситуації, то професійне мислення "переходить" в іншу площину.

Вона виникає в залежності від актуальності (дійсності) або потенційності (спроєктованості) простору, в якому відбувається мисленнєвий пошук. Відбувається подальший розвиток мисленнєвої діяльності.

Предметом професійного мислення фахівця, який не отримав позитивний результат вирішення професійної проблемної ситуації, фокусуючись на неї та власній професійній діяльності, завдяки механізму методологічного мислення стає власна мислєдіяльність: її хід, особливості, механізми. Це рівень методологічного мислення, яке втрачає ознаки ситуативності та просторово-часові межі, набуває значної вербалізованості. Воно відбувається за певними нормами (мисленнєвими, професійними, культурними) завдяки їх комбінуванню, а потім – виходу з цих норм та конструюванню нових.

Розвиток методологічного мислення передбачає продуктивне проходження етапів попередніх рівнів, базується на тих самих механізмах, проте потребує особливих методологічних та рефлексивних знань щодо самого мислення, мисленнєвої діяльності, її професійних, логістичних, соціальних та інших норм. Результатом розгортання професійного мислення на методологічному рівні є "вдосконалене мислення", його "нормування до стану", що забезпечує продукування нових ООД, спрямованих на вирішення проблем професійної діяльності. Обов'язковим є впровадження спроектованих ООД в предметну діяльність, що забезпечує циклічність і рівність професійного мислення, його цілісний прояв. Методологічне мислення є мисленням фахівця не про власну реальну професійну діяльність, а про її проект, результатом якого стає виникнення нових схем (ООД) професійної діяльності, яких фахівець не мав у своєму досвіді. Це є нове знання про власну професійну діяльність.

Подальший розвиток професійного мислення фахівця здійснюється завдяки механізму діяльнісної рефлексії і передбачає повернення на рівень предметно-орієнтованого мислення, спрямованого на аналіз первинної проблемної ситуації, що передбачає переструктурування мисленнєвого пошуку відповідно новим ООД. Оскільки новоутворення усіх вищезазначених щабель мисленнєвої діяльності призводять і до зміни змісту етапів предметно-орієнтованого мислення, воно стає іншим, що виявляється у результатах кожного його з етапів.

Вкрай важливим є усвідомлення того, що поява нової ООД професійної діяльності необов'язково є результатом розвитку його методологічного мислення, послідовного "перетікання" предметно-орієнтованого мислення до діялісно-орієнтованого і методологічного. Тобто нова для фахівця ООД не обов'язково повинна бути продуктом його власної мисленнєвої діяльності, бути самостійно продукованою. Іншим джерелом появи проекту професійної діяльності може бути досвід інших фахівців. Відтак, нова ООД може бути запозиченою і вразі її використання фахівець коригує зміст етапів своєї мислєдіяльності, спрямованої на вирішення професійної проблемної ситуації.

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно виділити два типи (шляхи) функціонування професійної мислєдіяльності фахівців, які ми умовно позначили як продуктивний та репродуктивний. Продуктивний тип передбачає рух професійного мислення крізь усі змістові рівні та площини, а його результатом є вироблення нових діялісних та мисленнєвих схем (ООД). Репродуктивний тип професійної мислєдіяльності функціонує у межах предметно-орієнтованого та діялісно-орієнтованого мислення у площині ситуаційно-професійних ускладнень. Фахівець використовує для вирішення проблемної ситуації вже існуючі ООД, запозичує їх, не актуалізуючи методологічну рефлексію і не виходячи на рівень методологічного мислення.

Отже, неперервна (професійна та післядипломна) освіта має забезпечувати розвиток професійного мислен-

ня фахівців саме продуктивного типу, сприяти його функціонуванню на всіх змістових рівнях та площинах. Це завдання може бути вирішеним завдяки впровадженню особливих розвивальних методів, що актуалізують такі механізми розвитку мисленнєвої діяльності фахівців як:

- вербалізація (проговорювання власної мислєдіяльності, словесні звіти перебігу вирішення проблемних ситуацій);
- об'єктивація (вирішення полісистемних професійних проблемних ситуацій у процесі реальної чи/ї змодельованої професійної діяльності);
- схематизація (побудова, інтерпретація схем різного типу: предметних, онтологічних; діялісних та методологічних);
- метафоризація (інтерпретація та створення професійних метафор);
- нормування (побудова майбутнім фахівцем власної мислєдіяльності відповідно до певних норм та правил (логічних і психологічних), робота з поняттями як інструментами розуміння і мислення);
- рефлексивні виходи (вихід суб'єкта зі своєї колишньої позиції діяча й перехід у нову позицію – зовнішню, як стосовно колишніх, уже виконаних діяльностей, так і стосовно майбутньої, спроектованої діяльності).

Таким чином, повертаючись до аналізу проблеми професійного мислення як механізму соціалізації фахівця, необхідно зазначити, що виходячи з авторського інтегративно-мислєдіялісного підходу, можна з упевненістю припустити таке: зв'язок між успішністю соціалізації фахівця та типом і домінуючим рівнем його мисленнєвої діяльності (предметно-орієнтованим, діялісно-орієнтованим або методологічним) є нелінійним, неоднозначним, таким, що наближається до інвертованої U-подібної залежності. Для такої залежності є характерною наявність двох площин мінімальних значень залежності змінної (успішності соціалізації фахівця); вони співвідносяться з мінімальним та максимальним значеннями незалежної змінної (рівня розвиненості професійного мислення фахівця). Крім того, існує площина максимуму залежності змінної, що співвідноситься з середніми величинами незалежної змінної. Це свідчить про можливу наявність залежності типу оптимуму: максимальна успішність соціалізації фахівця, тобто його повна інтегрованість у соціальні структури і професійні співтовариства, що виявляється у (виходячи з класичної структури психічної організації людини): розвинених соціальних/професійних мотивах, інтеріоризованих цінностях; слідуванні соціальним/професійним нормам, що має прояв у професійній поведінці; цілісній соціальній/професійній адаптованості, яка у свою чергу визначається задоволеністю фахівця у власній професійній діяльності, спілкуванні та соціальному статусі, власному соціальному бутті), має місце при середньому рівні розвиненості професійного мислення фахівця. Цей середній рівень визначається функціонуванням мисленнєвої діяльності фахівця на площині актуального, діялісного через актуалізацію предметно-орієнтованого та діялісно-орієнтованого мислення без виходу у сферу методологічного мислення (тобто за репродуктивним типом).

Теоретично наше припущення пояснюється такими твердженнями.

По-перше, оскільки вихід на рівень методологічного мислення передбачає функціонування мисленнєвої діяльності фахівця у надсистемній площині, вихід за межі існуючих норм та конструювання нових, створення нового проекту професійної діяльності на основі нових ООД. Це вже за своєю природою передбачає порушення домінуючих у суспільстві та професійному співтоваристві норм і, відповідно, призводить до соціальної, професійної дезадаптації, порушень соціалізації.

Методологічне мислення, як зазначав Г. П. Щедровицький, "подібно рейкоукладальнику, який просуваючись уперед, кладе перед собою рейки; так і людина йде уперед, шукає нове рішення проблеми, одночасно нормуючи свій шлях, тобто залишаючи за собою слід. У людини йде пошук, і це саме по собі не мислення, оскільки мислення нас уперед не виводить, – уперед нас виводить методологічне мислення, яке вибудовує норму нашої мислєдїяльності як мислення..." [5, с. 6].

По-друге, вихід на рівень методологічного мислення потребує актуалізації найвищого рівня розвиненості рефлексії – методологічної рефлексії або рефлексії рефлексії, яка впливає на "зчеплені" з нею особистісні властивості/професійні якості фахівця, що забезпечують його успішну соціалізацію. Так, за результатами емпіричних досліджень, здійснених видатним ученим А. В. Карповим, отримані дані, які свідчать про таке: існує стійка залежність між рівнем рефлексивності та такими особистісними характеристиками фахівця як нейротизм, тривожність, флексибельність, емпатичність, когнітивна складність. Визначну роль в структурі якостей високорефлексивної особистості відіграють такі властивості як емоційна та соціальна сенситивність, тривожність, креативність, інтернальність, сила Я, самодостатність, інтровертованість [2, с. 147]. Для низькореклексивної особистості характерними є домінантність, соціальна сміливість, екстравертованість, розвинений самоконтроль, домінування симультанних інтелектуальних операцій, схильність керуватися прийнятими нормами та правилами [2, с. 225].

Рефлексивність впливає на динаміку та якість прийняття рішення фахівцем, тобто на процесуальні характеристики мисленнєвої діяльності. У високорефлексивних фахівців більш стійким є перехід від стимульної ситуації до проблемної; вони прагнуть використовувати в процесі вирішення проблемної ситуації більшої кількості інформації, тобто використовують більший обсяг інформаційної основи мисленнєвого процесу. Крім того, високорефлексивний фахівець здійснює більш ґрунтовну типологізацію проблемної ситуації, висуває більш кількість варіантів її вирішення. Для низькореклексивних фахівців є характерною тенденція до спрощення ситуації вибору, зведення полікритеріальних завдань вибору до монокритеріальних з "ефектом сплосщення" [2, с. 157].

Отже, цілком логічним є висновок про те, що фахівець, професійне мислення якого має усі властивості методологічного мислення, рефлексії рефлексії, з одного боку, є первинно соціально дезадаптованим, має виражені порушення процесу соціалізації як засвоєння та слідування існуючим соціальним нормам. З іншого боку, такий фахівець завдяки методологічному мисленню та методологічній рефлексії, створенню нових ООД, виходу за межі існуючих норм, конструює нові соціальні та професійні зразки. Він є проектувальником соціальних і професійних норм – акт рефлексії звільняє суб'єкта від будь-якої визначеної операційності [4, с. 25], надає свободу мислення та діяльності.

Відтак, вкрай актуальною науковою проблемою, на нашу думку, є емпіричне визначення характеру залежності особливостей мисленнєвої діяльності фахівця й успішності його соціалізації як у загальному, так і в професійному аспекті, та орієнтація усіх підсистем вітчизняної освіти на цілеспрямований розвиток мислєдїяльності продуктивного типу, здатності особистості вільно змінювати програми дій та думок, працювати як у критичній, так і в конструктивній модальності.

Список використаних джерел

1. Гуря Т. Є. Розвиток професійного мислення майбутніх психологів: теоретико-методологічний аспект: Монографія / Т. Є. Гуря. – Запоріжжя: КПУ, 2013. – 304 с.
2. Карпов А. В. Психология рефлексивных механизмов деятельности / А. В. Карпов. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2004. – 424 с.
3. Карпов А. В. Психология рефлексивных механизмов деятельности / А. В. Карпов. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2004. – 424 с.
4. Николаева Е. М. Социализация личности как самоорганизующаяся система-процесс [Электронный ресурс] / Николаева Е. М. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsializatsiya-lichnosti>
5. Николаева Е. М. Социализация личности как самоорганизующаяся система-процесс [Электронный ресурс] / Николаева Е. М. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsializatsiya-lichnosti>
6. Рефлексивный подход: от методологии к практике / Под ред. В. Е. Лепского. – М.: Когито-Центр, 2009. – 447 с.
7. Рефлексивный подход: от методологии к практике / Под ред. В. Е. Лепского. – М.: Когито-Центр, 2009. – 447 с.
8. Щедровицкий Г. П. Мышление – Понимание – Рефлексия / Щедровицкий Г. П. – М.: Наследие ММК, 2005. – 800 с.
9. Shhedrovickij G.P. Myshlenie – Poniimanie – Refleksija / Shhedrovickij G.P. – М.: Nasledie MMK, 2005. – 800 p.

Надійшла до редколегії 07.11.14

Т. Гуря, д-р психол. наук, доц.

Запорожский областной институт последипломного педагогического образования, Запорожье

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ МЫШЛЕНИЕ: МЕХАНИЗМ УСПЕШНОЙ/НЕУДАЧНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ СПЕЦИАЛИСТА

В статье осуществляется анализ роли профессионального мышления специалиста в процессе его социализации. Указывается, что определение сущности профессионального мышления специалиста должно базироваться на принципах системности, социальной и личностной обусловленности, нелинейной динамичности, профессиональной детерминации, единства деятельности и мышления, когерентности, приоритета продуктивного типа мыслительной деятельности. Согласно положениям авторского интегративно-мыследеятельностного подхода под профессиональным мышлением специалиста понимается сверхсложный, интегративный, полипроцессуальный и полисистемный феномен; особенный вид мышления, которое обеспечивает решение специалистом проблем его профессиональной деятельности и профессионального развития, функционирует на предметно-ориентированном, деятельностно-ориентированном и методологическом уровнях благодаря разноуровневой рефлексии.

Ключевые слова: профессиональное мышление, мыследеятельность, рефлексия, социализация, методологическое мышление.

T. Gura, Dr. of Psychol. Sciences, Assoc. Prof.

Zaporizhya Regional Institute of Postgraduate Education, Zaporizhya

PROFESSIONAL THINKING: THE MECHANISM FOR SUCCESSFUL/UNSUCCESSFUL SOCIALIZATION OF SPECIALIST

The article carried out analysis of the role of professional thinking expert in the course of his socialization. States that the definition of the essence of professional thinking specialist should be based on the principles of systemic, social and personal conditioning, nonlinear dynamics, professional determination, unity of activity and mental activity, coherence, priority productive type of mental activity. According to the provisions author integrative thought-activity approach under the expert's professional thinking understand super complexity, integrative, poliprocedural and polysystem phenomenon; a special kind of thinking, which provides a solution to the problems of his professional activity and professional development, operates on object-oriented, action-oriented and methodological levels through multi-level reflection.

Objective level of professional thinking specialist determines the direction of thinking on the problematic professional situation; its main characteristics are concreteness the specific character of generalizations, polysystem, efficiency and others. The subject the second level is the activity of a specialist which receives a property problematical. This level of thinking is becoming more explicitly articulated in the context of pronouncing himself, internal dialogue, loses specificity and speed of update knowledge. The third level is the methodological thinking, the subject of which is specialist's mental activity. The global mechanism of transition to the activity subject and methodological level of professional thinking is a reflection. That it provides a specialist new schemes of professional activity and development.

Keywords: professional thinking, mental activity, reflection, socialization, methodological thinking.